

«Εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο φῶς καὶ ἀγαλλίασις καὶ χαρὰ καὶ δόξα» (Ἑσθῆρ, 8:16).

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ

ΣΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ «Έπιλογές από τό Reader's Digest» (Φεβρουάριος 1982) δημοσιεύτηκε τό βιβλίο του Χακόμπο Τίμερμαν «Κρατούμενος χωρίς όνομα». Ό Τίμερμαν, άρχισυντάκτης τής έγκυρότερης καθημερινής έφημερίδας τής Άργεντινής «Γνώμη», Έβραϊος τό θρήσκειμα, συνελήφθη καί βασανίστηκε από τό ολοκληρωτικό καθεστώς τής χώρας αύτης, χωρίς νά περάσει από κανονική δίκη, γιατί υπεράσπιζε φιλελεύθερες άρχές.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΗ μαρτυρία του άναδημοσιεύουμε τά παρακάτω:
«Ακούγονται φωνές. Έχω τήν έντύπωση πώς βρίσκομαι σ' ένα μεγάλο δωμάτιο. Φοβάμαι πώς θά έρθουν σέ λίγο νά μέ γδύσουν γιά βασανιστήρια. Όμως, μέ καθίζουν κάτω καί μου δένουν τά χέρια πίσω από τήν πλάτη. Αρχίζουν τά ήλεκτροσόκ. Είναι τρομερά όδυνηρά, όχι όμως τόσο όσο όταν μ' έχουν ξαπλωμένο στό πάτωμα, γυμνό καί γεμάτο νερά. Τό ρεύμα μέ κάνει νά τινάζομαι από τό κάθισμά μου καί νά βογγώ.

Δέν μου κάνουν έρωτήσεις. Ξεσπούν μόνο σέ μαζικά χτυπήματα πού αύξάνουν σέ ένταση όσο οί στιγμές περνούν. Ξαφνικά, μιά ύστερική φωνή άρχίζει νά κραυγάζει μιά μόνο λέξη: «Έβραϊε... Έβραϊε... Έβραϊε... Έβραϊε!». Τήν ακολουθοΰν κι όλοι οί άλλοι, σχηματίζουν μιά χορωδία καί χτυποΰν ρυθμικά τά χέρια τους: «Έβραϊε... Έβραϊε... Έβραϊε... Έβραϊε... ».

.....
Θέλουν νά μέ έκμεταλλευτούν στή σημαντική δίκη κατά τής δήθεν έβραϊκής συνωμοσίας πού έτοιμάζουν».

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ άναφέρεται ότι μαζί μέ τόν Τίμερμαν ήταν κρατούμενοι άλλα «γύρω στά 20.000 ότομα». Όλα, άνεξάρτητα από φρονήματα (ήταν κι άριστεροί καί δεξιοί) ύπέφεραν καί βασανίστηκαν, αύτοί καί οί συγγενείς τους, γιατί ήταν αντίθετοι στό δικτατορικό καθεστώς Βιντέλα. Μερικά από τά ότομα αύτά βασανίστηκαν περισσότερο, άλλα λιγότερο από τόν Τίμερμαν. Τή θέση του τελευταίου, όμως, επιβάρυνε τό γεγονός ότι ήταν Έβραϊος.

ΠΟΣΕΣ ΦΟΡΕΣ στήν καθημερινή ζωή καί μακριά από φυλακίσεις καί καταδιώξεις, αύτός ό διαχωρισμός του Έβραίου δέν παίζει ρόλο στή στάση των άλλων άπέναντι στό συνάνθρωπο — Έβραϊό τό θρήσκειμα; Πόσες φορές στήν κοινωνία μας αύτό τό θρήσκειμα δέν γίνεται πρόσχημα γιά νά καλυφθοΰν παρανομίες, διωγμοί, ρατσιστικά συναισθήματα, φυλετικές διακρίσεις; Πόσες φορές στό παρελθόν αλλά καί σήμερα ή ανθρώπινη κοινωνία, κάτω άπ' αύτό τό κάλυμμα, δέν έκανε μερικές από τίς πιο μελανές πράξεις της, μερικές από τίς πιο άθλιες έέργειές της.

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ, είπε κάποιο από τά πιο φωτισμένα μυαλά του Χριστιανισμού. Μήπως είναι καιρός ή αλήθεια αύτή νά γίνει κοινό κτήμα, σ' όλα τά γεωγραφικά μήκη καί πλάτη καί φυσικά καί στήν Ελλάδα;

‘Η γιορτή του Πουρίμ στά Γιάννινα

«Εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο φῦς
καὶ ἀγαλλίασις καὶ χαρὰ καὶ δόξα».

(‘Εσθέρ, 8:16).

‘Η μικρή έβραϊκή κοινότητα στα Γιάννινα ήταν συμμαζεμένη σέ δυό συνοικίες, μιά μέσα στό Κάστρο καί ἄλλη στή στεργιανή περίμετρο έξω ἀπ’ αὐτό. ‘Ως τά χρόνια τοῦ πολέμου καί τοῦ φοβεροῦ χαλασμοῦ ἦταν ξακουστό σ’ ὅλην τήν πόλη τό διήμερο έβραϊκό καρναβάλι, ὁ χαρούμενος γιορτασμός τοῦ Πουρίμ. Κατέβαιναν πολλοί συμπολίτες μας Χριστιανοί νά γλεντήσουν μαζί μέ τούς φίλους καί γνωστούς τοὺς Έβραίους. ‘Από τό πρῶι γέμιζαν οἱ πλατεῖες καί τά δρομάκια, τό Κουρμανιό, ἡ Μεγάλη Ρούγα καί ἡ Λειβαδιώτη, τά Βακούφικα καί τά Μπουστανία, τό Χαντάκι καί τό Κάστρο ἀπό τίς ὁμάδες τῶν μασκαρεμένων παιδιῶν, πού γύριζαν τίς γειτονίες μαζεύοντας τά «πουριμιάτικα» τῶν συγγενῶν, γιά νά τά ξοδέψουν ὕστερα στόν χαρτοπόλεμο, στά γλυκά καί στίς ἀμαξάδες... ‘Εκείνες τίς δυό μέρες τά «παγετόνια» τῆς Κεντρικῆς Πλατείας τῆς πόλης

ἄλλαζαν στέκι, παρκάριζαν στό Κουρμανιό καί μέ τά ἄλογα στολισμένα μέ πολύχρωμες κορδέλλες καί κουδουνάκια στό λαιμό, περίμεναν τά Έβραίοπουλα γιά νά σερβιανίσουν στά έβραϊκά σοκάκια, ὅπου ἔκαναν ἐπίδειξη τοῦ κεφιῶ καί τῆς παρδαλῆς στολῆς τους. Λίγοι ἦταν ντυμένοι μέ τίς τότε γνωστές έτοιμες ἀποκριάτικες στολές, σάν τό «ντόμινο». Οἱ πιά πολλές μητέρες μήν ἔχοντας ἄλλον τρόπο νά κάνουν τά παιδιά τους «μασκαράδες» ἀνέσυραν ἀπό τά μπουῶλα τους τίς παλιές χρυσοκέντητες στολές τῶν γιογιάδων τους. Έντυναν πρῶτα τά κορίτσια σάν Βασίλισσα Έστέρ κι ὁ,τι περισσεύε τό φοροῦσαν σ’ ἄγῳρια, πού καμάρωναν κι αὐτά σάν βασιλόπουλα. ‘Απαραίτητο συμπλήρωμα τῆς στολῆς ἦταν ἡ κωμική χάρτινη ἡ πάνινη «προσωπίδα» πού τά ἔκανε ἀγνώριστα.

Οἱ πιά μεγάλοι έβγαίνουν σέ ὀργανωμένους σχηματισμούς, πού εἶχαν ἀποτυπώσει ἀπ’ τό χριστιανικό καρναβάλι, πού εἶχε προηγηθεῖ δυό ἡ τρεῖς εβδομάδες. ‘Αλλοι παρίσταναν τῇ «γκαμήλα», ἄλλοι χόρευαν τό «γαϊτανάκι» μέ συνοδεία λαϊκῶν ὀργάνων. Μά ἡ πιά χτυπητή ἐμφάνιση, ἡ καθαρά έβραϊκή, πού ἐνθουσίαζε, ἦταν ἡ ὁμάδα πού παρίστανε τό χρυσοστολισμένο Μορντεχάι, καβάλλα σ’ ἄλογο, νά τόν σέρνει ὁ ταπεινωμένος καί ἀπ’ ὅλους γιουχαῖσμένος ‘Αμάν. Γύριζαν σ’ ὅλους τοὺς δρόμους τῆς έβραϊκῆς συνοικίας κι ἔκαναν συχνά στάσεις στίς γωνιές γιά νά κάνουν ἀναπαράσταση τῆς γνωστῆς ἀπό τήν παράδοση κωμικῆς σκηνῆς. ‘Ο γέρο - Μορντεχάι προσποιεῖται πῶς δέν μπορεῖ νά καβαλλικέψει σ’ ἄλογο καί προστάζει τόν ‘Αμάν:

«Γύρε νά πατήσω καί μολάκι νταγιαντήσω», δυνατά νά σέ ζουπήσω, ὅσο πού νά σέ τσακίσω. Έσκυψε ὁ ‘Αμάν τήν πλάτη καί τοῦ λέει: ‘Ελα πάτει».

Τό ἀπόγευμα τῆς πρώτης μέρας τοῦ Πουρίμ ὁ Σιωνιστικός Σύλλογος «‘Αμεζέ Σιών» ὀργάνωνε στή μεγάλη σάλα τοῦ Σχολείου τόν ἐτήσιο παιδικό χορό. ‘Η μανδολινάτα τῶν

Κινεζική Μεγγιλά, ἀρχές 19ου αἰῶνα, ἀπό τήν ἄλλοτε Κοινότητα τοῦ Κάι - Φέγκ - Φού. ‘Ο ἀπεικονιζόμενος Τοξότης ἀντιπροσωπεύει τόν ἐκτελεστή, ὁ ὁποῖος περιστοιχίζεται ἀπό τά δνόματα τῶν γιῶν τοῦ ‘Αμάν.

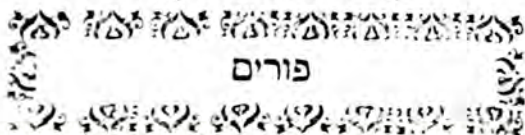
νέων έπαιζε τὰ καινούρια τραγούδια, πού διαδίδονταν ύστερα στis ταχτικές σαββατιάτικες συντροφίες. 'Ο ίδιος σύλλογος έδινε τó βράδι τόν έπίσημο χορό σέ μιά αίθουσα τής κεντρικής πλατείας, όπου γλεντούσαν άδελφωμένοι πολλοί Έβραίοι καί Χριστιανοί φίλοι τους, μαζί μέ τούς έπίσημους προσκεκλημένους από τίς τοπικές 'Αρχές.

Τήν ώρα πού στis κλειστές αίθουσες διασκέδαζε ή καλή Κοινωνία, οι άνθρωποι του λαού συνάζονταν στis ταβέρνες. 'Από νωρίς άντηχούσαν τὰ λαϊκά όργανα σ' όλα τὰ έβραϊκά κρασοπουλιά— κι ήταν πέντε - έξι εκεί γύρω στό Κουρμανιό. Στο πió μεγάλο μαγαζί, πρώτο καί καλύτερο τó τακίμι του «Κολιού», του ξακουσμένου καλλίφωνου τραγουδιστή πού δέν έλειπε από καμιά «χαρά» στά έβραϊκά σπίτια, γιατί ήξερε μέ τó ούτι του νά χτυπά τίς πió ευαίσθητες χορδές στήν καρδιά τών Έβραίων, όταν τραγουδούσε τὰ δημοτικά τραγούδια τής ξενιτιάς, τής τάβλας, τὰ κλέφτικα καί τούς άμανέδες. 'Από τὰ κρασοπουλιά ξεκινούσαν τή νύχτα όρισμένοι «μπαντίδοι»² μέ έπικεφαλής τó όργανο, καί γύριζαν στis γειτονιές χορεύοντας καί τραγουδώντας. Κι όταν έφθαναν κοντά σέ γνωστά τους σπίτια, πού φημίζονταν πώς είχαν παλιό κρασί στό βαγένι τους, άποτεινόνταν μέ ρυθμό στήν οίκοδέσποινα: «Κερά κερί, κερά κρασί»³.

Μά ό χασάπης ό Μέλίας ό Μαγιάς ξεχώριζε άπ' όλους. Αυτός δέν πήγαινε μέ παρέα, αλλά χόρευε μονάχος του κι

Ξυλογραφία όπου άπεικονίζονται οι θεατρίνοι του Πουρίμ — Βενετία, 1601.

הַמִּלְחָמָה הַזֶּה הָיוּ שָׂרֵי צֶהָרִים וְשָׂרֵי כִנּוֹרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים

הַמִּלְחָמָה הַזֶּה הָיוּ שָׂרֵי צֶהָרִים וְשָׂרֵי כִנּוֹרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים
וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים וְשָׂרֵי מִסְכָּרִים

Παιδικές ροκάνες — στη μέν πρώτη ύπάρχει ή έπιγραφή «αρούρ Αμάν» («κατηραμένος ό Άμάν»), στη δέ δεύτερη άπεικονίζεται ό Μορντεχάι καβάλλα στό βασιλικό όλογο.

έβγαινε από νωρίς στis γειτονιές. Λιγνός καί λεβεντόκορμος, ντυμένος τή φουστανέλα καί τó μαύρο φέσι, στρίβοντας κάθε λίγο τó μακρύ μουστάκι του, προχωρούσε άργά χορεύοντας, ένw πίσω του έπαιζαν οι όργανοπαίχτες τó ούτι, τó κλαρίνο καί τó ντέφι. 'Αφού συμπλήρωνε τήν περιοδεία στους μαχαλάδες καί μάζευε τίς εισφορές πού του χρειάζονταν γιά νά πληρώσει τó κρασί καί τούς όργανοπαίχτες, γύριζε καί καταστάλαζε στήν ταβέρνα του Μπαρμπα - Τσάκου, όπου ήταν καί τó καθημερινό του στέκι.

Οι πió πολλοί, οι νοικοκυραίοι, συμμαζεούνταν στά σπίτια τους γιά νά εκτελέσουν μαζί μέ τούς συγγενείς τους τήν έντολή:

«Φάτε πιέτε καί μεθάτε καί πολύ χαροκοπάτε».

Οι κυράδες τούς είχαν ετοιμάσει έκλεκτούς μεζέδες, καλό σπιτίσιο κρασί καί τή γαλατόπιττα, κι όταν έρχονταν στό κέφι, τραγουδούσαν: «Κίνα γλώσσα νά μιλήσεις, θάματα νά μολογήσεις», πού εξιστορούσε γιά τήν «Έστέρ τήν τιμημένη, στά βασιλικά ντυμένη», γιά τήν τιμωρία του μισητού 'Αμάν καί γιά τήν πίστη στή θεϊκή μέριμνα, πού πάντα σώζει τó Γισραέλ από τούς διώχτες του.

1) 'Τσως βαστήξω νά σέ πιέσω δυνατά. Οι στίχοι είναι από τó λαϊκό τραγούδι τής Έσθήρ «Κίνα γλώσσα».

2) Μπαντίδοι λέγονταν στά Γιάννινα οι μπoέμ, οι γλεντιέδες.

3) Ζητούσαν κρασί καί κεριά γιά νά φωτίζονται στους σκοτεινούς τότε δρόμους τής πόλης.

Ίερά κείμενα σέ κωμική διασκευή γιά τό Πουρίμ

Στό χειρόγραφο Νο 1490 τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, γραμμένο ἀπό τόν Γιαννιώτη σοφὸ Χαχάμ Μεναχέμ Χατζόπουλο¹ καί στίς σελίδες 137–142 διάβασα τὰ περίεργα κείμενα πού δημοσιεύω, γραμμένα μέ ἑβραϊκά γράμματα στή γιαννιώτικη ἑβραϊκή διάλεκτο. Ἡ καθαρὴ τους γλῶσσα κι οἱ πετυχημένες ἀστείες προσωινιές τῶν ραββίνων (Κανάτας, Μεθύστακας) καί τὸ γεγονός ὅτι δέν εἶχα ἀκούσει γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τέτοιων ἔργων, πού διακωμωδοῦν τὰ ἱερά κείμενα, μέ ἔκαναν νά νομίσω ὅτι τοῦτο ἦταν ἔργο κάποιου εὐτράπελου καί γλεντζέ ραββίνου, ἴσως τοῦ Χατζόπουλου. Ἐρευνώντας τὸ θέμα διαπίστωσα ὅτι τὰ κείμενα αὐτὰ ἦταν μεταφράσεις ἀπὸ παλιές παρωδιές τοῦ Πουρίμ.

Ἀπὸ τὸ 12ο αἰώνα συναντοῦμε ἔργα καθαρὰ σατιρικά ἢ μέ παρωδιές γνωστοῦ κειμένου. Ἦταν ἡ χρυσή ἐποχὴ τῆς ἑβραϊκῆς λογοτεχνίας στήν Ἰσπανία. Ὁ Μεναχέμ Μπέν Ἀρῶν ἔγραψε τὸν «Ὑμνο γιὰ τὴ νύχτα τοῦ Πουρίμ», μιὰ παρωδία ἐνός γνωστοῦ ὕμνου γιὰ τὴν πρώτη νύχτα τοῦ Πέσαχ². Οἱ 15 στροφές τῆς παρωδίας «Νύχτα τῶν μεθυσμένων» πού παραθέτω εἶναι μετάφραση ἀπὸ τὸν Ὑμνο τοῦ Μπέν Ἀρῶν.

Ἀργότερα ἐμφανίζονται πιο ὀλοκληρωμένες παρωδιές. Γύρω στὰ 1330 ὁ Καλωνυμὸς μπέν Καλωνυμὸς ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἔγραψε τὸ «Μασέχεθ Πουρίμ», πού ἔχει σάν κύριο θέμα τὴν ὑποχρέωση τῆς οἰνοποισίας καί τῆς αὐστηρῆς ἀπαχῆς ἀπὸ τὸ νερό τὴν ἡμέρα τοῦ Πουρίμ, ἀλλὰ, παράλληλα, γελοιοποιεῖ τὸν οἰνοπότη καί τὸ λαίμαργο. Ἐκεῖ ἀπαριθμεῖ εἰκοσι ἑφτά εἶδη φαγητῶν πού ἔχουν τὸ ἑλληνικὸ ὄ-

Οἱ γελωτοποιοὶ τοῦ Πουρίμ παρελαύνουν – Ἀμστερνταμ, 1707.

Ἡ παρέλαση τοῦ καρνάβαλου «Adloyada», Τέλ Ἀβιβ, 1968.

νομα Οἰνόμελι³. Τὸ ἔργο μιμεῖται τὸ Ταλμούδ δχι μόνον σὸ ὕφος καί τὸ λεκτικὸ ἀλλὰ καί στὸν τρόπο πού φέρνει σέ μιὰ συζήτηση διαφορετικὰ θέματα καί στὸ ὅτι παραθέτει μερικοὺς φανταστικοὺς νόμους γιὰ τὸ Πουρίμ, πού κρατοῦν τὴ σοβαρότητα καί τὸν τόνο τῶν ταλμουδικῶν συζητήσεων. Κάποτε τὸ χιοῦμορ γίνεται χοντροκομμένο, ὅπως στὸν Ράβ Κρασποῦλο, πού ἐγλείφει τὶς σταγόνες τὸ κρασί ἀπὸ τὸ πάτωμα. Τὸ πιο ἀστεῖο σημεῖο αὐτῆς τῆς παρωδίας εἶναι πὺς συσχετίζει γνωστὰ γεγονότα μέ τὴ μέρα τοῦ Πουρίμ. Ἔτσι ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Κατακλυσμὸς ἦρθε στὴ Γῆ, γιὰτὶ ἡ γενιὰ ἐκείνη ἐπινε νερό τὸ Πουρίμ.

Τὸ κείμενο πού παραθέτω εἶναι παρωδία τῆς πρώτης Μισνά τῆς Πραγμ. Πεσαχίμ.

Μέ θέμα τὴν ἀλόγιστη οἰνοποισία τοῦ Πουρίμ γράφθηκαν κι ἄλλες παρωδιές γνωστῶν ὕμνων καί προσευχῶν. Τέτοια εἶναι ἡ «Ἀγκαδά τῶν μεθυσμένων» πού μιμεῖται τὸ στυλ τῆς Ἀγκαδά τοῦ Πέσαχ καὶ προτρέπει σέ φαγητὸ καὶ ποτό. Τὸ τρίτο κομμάτι «Ντινίμ (προσταγές) γιὰ τὸ κρασί τοῦ Πουρίμ» εἶναι παρμένο ἀπὸ παρωδία τῆς Ἀγκαδά.

- 1) **Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Νά κάμουμε συντροφιά, νά φῶμε, νά πιοῦμε δικαίως ὁ μέγας κι ὁ μικρός.
- 2) **Νύχτα τῶν μεθυσμένων,** λέγουν ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.
Διότι εἶναι μέρα τῶν συγχωρημάτων.
Στοὺς Γεουδίμ πλατοχώρια καί γλιτρω⁴
καί γιὰ τὴν οἰκογένεια τοῦ Ἀμαλέκ πέσιμο⁵.
Γιὰ τοῦτο νά πιῇτε πολὺ τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ Πουρίμ.
- 3) **Νύχτα τῶν μεθυσμένων.**
Ποτήρια γεμάτα ἀπ' τὰ καλύτερα.

11 Ἐγγονὸς του ἦταν ὁ Χαζάν (= ἱεραυγός) στὴ γιαννιώτικη Ἱερά Συναγωγὴ τῆς Ἀθήνας Μεναχέμ Χατζόπουλος μαρτυρᾷ τοῦ Γισαρέλ, ἀθῶο θυμὰ τῆς γενοκτονίας τῶν ναζι.

21 Ὁ ὕμνος ἐπιγράφεται: *Leil Shimaourim* (= νύχτα ἀγρύπνιας, φύλαξης) κι εἶναι καὶ σήμερα σέ χρῆση στίς γιαννιώτικες Συναγωγές καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ *Maḥzor Romania*. Ὁ Μπέν Ἀρῶν παρωδεῖ: *Leil Shikarim* (= νύχτα τῶν μεθυσμένων).

31 Τὰ ὀνόματα τῶν φαγητῶν πού ἀναφέρονται στὴ μετάφραση δέν ξέρω ἂν εἶναι πιστὴ μεταφορὰ ἀπὸ τὰ κείμενα. Ἀποτελοῦν ὁμῶς χαρακτηριστικὸ δεῖγμα τῆς γιαννιώτικης ἑβραϊκῆς κουζίνας.

«Πουρίμ στο σπίτι», έργο του Γερμανού ζωγράφου Moritz Oppenheim, 19ος αιώνας.

Νά φάτε χοντρά ψητά καί περιστέρια,
κρασιά, ρακιά καί κρέας.

Νέοι γερόντοι νά χαρούν, τή νύχτα άπό τό Πουρί!

4) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Μεθυσμένοι πηγαίνουν άπό ταβέρνα σέ ταβέρνα
καί πίνουν κάθε στιγμή.
Καί κάθε Πουρίμ νά κάνουν όλοι μέ αυτόν τόν τρόπο.

5) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Νά έτοιμάσουν τά πιάτα τους καί ν' άνάψουν τά φώτα
στά σπίτια τους.
Καί νά έχουν καλή συλλόγισή καί νά στείλουν δώρα
στούς φίλους τους
καί δώρα στούς φτωχούς, είς τό Πουρίμ.

6) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Νά κάνουν χορό μέ βιολιά.
Καί νά τραβάν τά νερά άπό τά πηγάδια.
Καί ν' άδειάσουν όλες τίς όπλάδινες*,
διότι είναι γιορτή άπό τό Πουρίμ.

7) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Ν' αναγαλλιάσουν καί νά χαρούν οί μικροί καί οί μεγά-
λοι,
οί δούλοι, βασιλείς καί ύπουργοί.
Παιδεύεϊτε καί μέθυστε. Μέ ποτήρια, μέ κανάτες συ-
νοδέσπατέ με.
Καί νά φάτε χοντρά στού Πουρίμ.

8) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Όλοι νά κάμουν έτσι, τραγουδώντας τό Πουρίμ.
Μήν έργαστείτε καί θά σάς δώσει εύλογία ό 'Αδονάι
στή νύχτα άπό τό Πουρίμ.

9) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Έλάτε στίς πλατέες ν' αγοράσετε καί νά φέρετε φαγη-
τά καλά.

Νά κάμετε βαγένια καί στάμνες κρασί γιά τό Πουρίμ.

10) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Όποιος κάμει έξεπίτηδες καί δέν γίνει ζουρλός στού
κρασί,
πρέπει νά τόν χτυπήσουμε μέ τό κοντάρι
καί νά τόν σκοτώσουμε, σάν τόν Γολιάθ τόν πολεμι-
στή.

11) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Φορέματα έκδικήσεως νά ντυθεί
καί μέ τό ζωνάρι νά τυλιχτεί.
Καί νά κάμει καρύδια καί άμύγδαλα τηγανισμένα στού
μέλι,
καί φαγι έπίσημο, τή νύχτα άπό τό Πουρίμ.

12) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Μικροί καί μεγάλοι χορέψατε.
Πάπιες καί κοτόπουλα πισταγκωνίσατε*.
Άρχιστράτηγους στα σπίτια τους έπισκεφθήτε,
γιά νά πιούν κρασί, τή νύχτα άπό τό Πουρίμ.

13) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Φέρτε κρασί χωρίς ένέχυρο,
ώστόσο όλα τά βαγένια νά άδειάσουν.
Καί νά όμιλούν ψέματα καί νά είναι σίγουροι
όπου δέν θά πάθουν κανένα κακό, τή νύχτα άπό τό
Πουρίμ.

14) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Νά μήν φοβηθείς ούτε νά τρομάξεις.
Καί καλόν είναι νά κάθονται τά άδέρφια σου*
Νά κοιμούνται χωρίς τρόμο,
νά δανείζονται μεταξύ τους,
καί θά εύλογήσει έσας ό ξαγοραστής τού Γισραέλ.

15) **Νύχτα τών μεθυσμένων.**

Νά φάμε χήνες, ψάρια καί γλυκό,

κασσάτες, κοκορέτσια, μπουγάτσες και διάφορα ψητά, χουμενάδες, ρακιά, κρασιά⁸.

Χορούς, τραγούδια και άλλα πολλά διάφορα.

Καί θά έρθη στην Τσιγίων ό ξαγοραστής⁹.

ό Φυλαχτής του λαού Του, του Γισραέλ.

4) Έσθήρ 8, 16

5) Άμαλέκ, είναι τό επίθετο πού αποδίδεται στον Άμάν.

6) απλάδινες λέγονταν οι πισιτέλες.

7) νά σφάζετε.

8) χουμενάδες, αυγά σκληρά, ψημένα στό φούρνο — inhaminadas.

9) Ouna le — Tsiyon goel.

Μασέχεθ Πουρίμ Πέρεκ πρώτο

1) Μελετάμε στό Μισνά: Τή μέρα από τό Ταανίθ Έστέρ βγάζουν τά νερά από τά σπίτια και δέν έπιτρέπεται νά τά-χουν τό Πουρίμ, γιατί δέρονται άπάνω τους. Έπειδής είναι νά μή φανούν και ούτε νά βρεθούν από τίς δεκατρείς του μηνός ως τίς δεκαπέντε.

Γκεμαρά: Άποϋθε απόδειξη; Έίπε ό Ράβ Σκόρδας κι ό Ράβ Στάμνας: Άπό τό Πασούκ: Καί νά ξεβγάλεις τό κακό άπό μεταξϋ σου². Καί δέν είναι κακό παρά μόνο τά νερά, γιατί έτσι γράφει τό Πασούκ: Καί τά νερά τά άχαρνά και ή γής ή άτεκνη³. Τόν βοηθεί κι ό Ράβ ό Κρασσοπούλος πού εί-πε: Δέν έτιμωρήθηκαν ό λαός του Κατακλυσμού, παρά μό-νον έπειδής ήπιαν νερό τό Πουρίμ.

2) Μελετάμε στό Μισνά: Όποιος πίνει νερό τό Πουρίμ, δέν έχει μερίδιο στον άλλον κόσμο. Γιατί τό πασούκ λέγει: Καί μάλωσε ό λαός μέ τόν Μοσιέ και του είπαν: Δώσε μας νερό νά πιούμε⁴. Άν έχάλευαν κρασί, θά είχαν μερίδιο στον άλλον κόσμο.

Λέγει τό Πασούκ: Άρχινισε ό Νόαχ και φύτεψε άμπέ-λι⁵.

Και όπως λέγει ό Ράβ Σκόρδας: Τί θά πεί, φύτεψε άμπέ-λι;

— Που τό φύτεψαν άράδες άράδες. Έίπε ό Ράβ Μεθύ-στακας: Γιατί δέν είναι γραμμένα τά όνόματα των Πατέρων Άβραάμ, Γιτσαχά και Γισακώβ στη Μεγίλάθ Έστέρ; Όμως ό Νόαχ αναφέρεται: Έπειδή ό Νόαχ έφερε κρασί στον κό-σμο και ήπια πολύ κρασί τό Πουρίμ, ώσου δέν ήξερε νά πεί: Βλογημένη Έστέρ ή καταραμένη Τζέρες⁶. Όστε: Όποιος πίνει κρασί τό Πουρίμ και μεθάει, καλουσσεύει για τρίτα δώρα πού είπώθηκαν στό Νόαχ: Καλό για τους ού-ρανούς, καλό για τή γής, καλό για τόν κόσμο.

3) Μελετάμε: Πέντε μαθητές είχε ό Ράβ Κρασσοπούλος: Τόν Μεθύστακα, τόν Λιχουδιάρη, τόν Κανάτα, τόν Σκόρδα, τόν Γέρο - Μεθύστακα. Αυτός έμέτραγε τήν πιετή τους. Ό

Κρασσοπούλος, στέρνα άσβεστωμένη, δέν έχανε σταλαμα-τιά.

Μελετάμε: Όταν ό Κρασσοπούλος έπινε κρασί στό Που-ρίμ μέ μία σταλαματιά έπεφτε στη γής, έγονάταγε και τήν έγλειφε μέ τό χώμα. Ό Μεθύστακας, μακριά ή γεννήτρα του. Ό Λιχουδιάρης, καλός. Κάθε μέρα έβανε κρασί για νά τάχει περίσσιο, για νά στεριώσει τό Μισνά⁷ της ήμέρας στό κρασί. Ό Κανάτας φοβόταν τήν άμαρτία. Όταν ό Κα-νάτας έπήγαινε στό δρόμο⁸ από τήν άρχή του μήνα Άδόρ, έπαιρνε δυό στάμνες από κρασί, κόκκινο και άσπρο, διότι φοβόταν μήπως περάσει τό χρέος της μέρας, σε μέρος πού δέν υπάρχει κρασί και νά μην έρθει, ό μή γένοιτο, σε χρεία νά άποκόψει τό πιστή του, τό κρασί του Πουρίμ.

1) Πιάνουν μέ τά χέρια τους τίς ούρές άπό τίς κανάτες και πίνουν κρασί πολύ και τρών κασσάτες, γαλατό-πιτες.

Άνοίγουν τό στόμα τους και πίνουν δέκα λογιών πιστά,

για νά ρίξουν και ν' άφαιρέσουν από πάνω τους πάσα πικρία αυτό τό βράδυ.

2) Στην ήμέρα έτούτη μάς διέταξες νά φάμε, νά πιού-με των ζουρλών και των μεθυσμένων.

Έδιτάξες νά σφάζουμε πρόβατα, γελάδια

και νά γελάμε και νά γλεντάμε.

Είπες: Άγαπάς τόν λαόν Σου του Γισραέλ.

Ντινίμ

(διτάξεις) για τό πώς πρέπει νά πίνουμε τό κρασί του Που-ρίμ. (Είναι γραμμένο στην έβραϊκή γλώσσα και τό διαβάζουμε «έλληνικά»).

1) Ποιά είναι ή άναφορά στη Βίβλο για αυτό τό νόμο; Άπό τό πα-ρακάτω Πασούκ δηλ. τό έδόφιο της Βίβλου.

2) Δευτερονόμιο 13, 6

3) Βασιλειών Β 2, 19

4) Άριθμοί 20, 3

5) Γένεση 9, 20

6) Άπό τό μεθύσι του δέν ήταν σε θέση νά ξεχωρίσει ποιά ήταν ή εύλογία και ποιά ή κατάρα.

7) Μισβά, ή έντολή

8) Ταξίδευε.

Ό Ιωσήφ Μάσας γεννήθηκε και κατοικεί στα Γιαννίνα. Είναι πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσα-λονίκης κι έχει δημοσιεύσει λογογραφικές μελέτες από την πλα-υσια παράδοση του έλληνικού Έβραϊσμού, όπως τά «Γιαννιωτικά έβραϊκά τραγούδια» (έκδοση Ήπειρωτικής Έστιας 1953) τη συλλογή «Έβραϊο - έλληνικά άσματα» (στό περιοδικό «SE-FUNOT» του Ίνστιτούτου Ben Zvi της Ίερουσαλήμ, 1981) και άλλες).

Καλλιτεχνικό κείμενο σε χαρτί της Μεγίλά, Ίταλία 17ος αιώνας.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

(Μέρος Δεύτερο)

Παλαιά γραβούρα του Άργοστολιού. (Άρχαιο Α. Δεμπόπου).

Τά γεγονότα τῆς Κέρκυρας, πού ἀναφερθῆκανε στό πρῶτο μέρος, φαίνεται νάσαι τά τελευταῖα, πού σ' αὐτό τό νησί ἐδημιούργησε ἡ μισαλλοδοξία. Μά δέν εἶναι καί τά μοναδικά!

Πίσω ἀπό τό φανατισμό καί τόν δῆλο πού τόν ἐκφράζει, στέκονται συμφέροντα πού κινοῦν τά δολοφονικά χέρια καί τά ὑψωμένα ρόπαλα, πού ἀνάβουν τίς φωτιές καί πετᾶνε τά μαχαίρια! Χωρίς νά χάνουν εὐκαιρίες γιά τοῦτα!...

Πολλές φορές στή διαδρομή τοῦ ΙΘ' αἰ. θά ὑπάρξουν ἐκδηλώσεις βίας, μέ θύματα τούς Ἑβραίους, πολλές ἀπό τίς ὁποῖες ἔχουν ὁμαδικό χαρακτήρα. Νά ὑπολογίσει κανεῖς ὅτι γινόνταν καί σέ περίοδο Ἀγγλοκρατίας, πού, ἀν ὅχι τί ἄλλο, ὁ νόμος λειτουργοῦσε σκληρά καί ἀδυσώπητα. Τά αἰτία τους ὅμως, ὄχι πολιτικά καί καθόλου θρησκευτικά, ἀλλά κοινωνικά, ἀποκαλύπτουν μία πραγματικότητα οἰκονομικῶν κινήτρων.

Βέβαια οἱ ἐνέργειες αὐτές, ἀτόμων χωρίς ἠθικούς φραγμούς καί αἰσθήματα, θά ἐξεγείρουν τή δημόσια εὐαισθησία. Καί μάλιστα καί τό τοπικό συναίσθημα. Ἐτσι ὅταν κάποτε ἡ ριζοσπαστική ἐφημερίδα «Ἀλήθεια» θά κάμει ὑποδείξεις ἀπό τήν Κεφαλονιά, γιά τήν πρέπουσα συμπεριφορά ἀπέναντι στούς Ἑβραίους στά Ἐπτάνησα, ἡ κερκυραϊκή συνάδελφός της, νεοριζοσπαστική «Νέα Ἐποχή», εὐαισθητοποιώντας τήν εὐθιγία της, θά παρερμηνεύσει τήν ὑπόδειξη ὡς αἰχμή πρὸς τόν Κερκυραϊκό λαό «ὡς προσβάλ-

λοντα, δῆθεν, αὐτόν διά συμβουλῶν ἀναρμόστων καί ἀνοικείων»¹. Ἡ εὐθιγία δέν ἄφησε νά ἐρευνηθοῦν τά αἷτια τά ὁποῖα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ κανεῖς δέν τά ἐρευνοῦσε, μένανε ἀφανῆ μαζί μέ τούς ἠθικούς αὐτουργούς.

Ἄν ξεφυλλίσει κανεῖς ἔγγραφα τῶν κερκυραϊκῶν δικαστηρίων, ἀστικῶν καί ἐμποροδικείων, τῆς περιόδου ἐκείνης, θά δεῖ, σέ ἀντίθεση μέ τήν Κεφαλονιά, πῶς ὑπάρχει ἑβραϊκό στοιχεῖο μέ κολοσσιαία οἰκονομική ἐπιφάνεια πού τοκογλυφεῖ καί συναλλάσσεται, συνεργαζόμενο μέ τό μεγάλο κεφάλαιο τοῦ νησιοῦ. Καί ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι ἀλήθεια πῶς τό χρήμα δέν ἔχει πατρίδα οὔτε θρησκεία, βλέπουμε τό δυναμικό ἑβραϊκό στοιχεῖο νά συνεργάζεται μέ τό ἀνάλογο τοῦ κερκυραϊκοῦ, προκειμένου νά προαγάγει τίς συναλλαγές του καί νά διασφαλίσει τά διαθέσιμά του.

«Οἱ κυρ(ιοί) Ἰακώβ Μπαρούκ (ποτέ) Ἀμπά καί Γαβριήλ Μηζάν τοῦ Μωῦσέως» στήν Κέρκυρα, δέν εἶναι οἱ καλόπιστοι γυρολόγοι τῆς Κεφαλονιάς, σάν τόν Ἥλία Μόρδο ἡ τόν συνονόμάτο τοῦ Λία Φόρτο, πού πουλάει μέ πίστωση «π ε τ ζ ι ά». Εἶναι μεγαλοκεφαλαιούχοι πού δανεῖζουν ἐπαγγελματίες σάν τόν Δ. Φώκα καί κτηματίες.² Οὔτε ὁ ἀδελφός τοῦ πρώτου, «κύριος Ἀβραάμ Βαρούκ ποτέ Ἀβά», πού προεξοφλεῖ χρεωστικά ὁμόλογα πρὸς τό ἀρχοντολόι καί μετὰ τά εἰσπράττει γιά λογαριασμό του μέ τό ἀζημίωτο, μπορεῖ νά παραβληθεῖ μέ τόν Κεφαλονίτη ὁμοεθνή του

Λάζαρο Τριβέριζε³, που κάνει άγωγή για να είσπραξει δυσμισι κολονάτα που τὰ ἐδάνεισε μάλιστα χωρίς απόδειξη «εν μπισι».⁴ Ὁ Βαρούκ για να πληρωθεῖ 298 τάλληρα, κεφάλαιο τοῦ Ἀπρίλη 1833, που τὰ προεξόφλησε στὴν «Εὐγενεστάτη Κυρία Δωροθέα Ἀθηναῖδα Μουλτζάνη Καπάδοχα», ἐκπλειστηριάζει στὴν Κέρκυρα περιουσία ἀποδεδειγμένης ἐκτίμησης 1.088,82 ταλλήρων. Οἱ τόκοι αὐτοῦ τοῦ δανείου καὶ τὰ ἐξόδα μέχρι 21 Φεβρουαρίου 1855, που βγαίνει ἡ ἀπόφαση, καλύπτουν τὸ ὄχι καταφρονούμενο ποσό τῶν 778,11 ἀκόμα ταλλήρων.⁵

Ἡ προσωποκράτηση για ἀτομικὰ χρέη ἦταν νομικὸ καθεστῶς τὰ σκληρὰ ἐκεῖνα χρόνια καὶ κανεὶς δὲν ἀμφισβητοῦσε τὴν ἐγκυρότητα καὶ ἀναγκαιότητά του. Ὁ Βενιαμίν Λέβι π(ο) τ(ε) Μωσῆως, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1849, χώνει στὴ φυλακὴ, (πράγμα συνηθισμένο καὶ στὸν «ἠθικὸ» αἰῶνα μας)⁶ για 67 μέρες, τὸν Σπυρίδωνα Προκόπη ἀπὸ τὸ Ἀργοστόλι, ἐπειδὴ δὲν τοῦ πλήρωσε 20,50 τάλληρα χρέος⁷, καὶ ὁ Ἀγγελος Κεφαλῶς θὰ βγάλει στὸ σφυρὶ τὸ συνεταιρικὸ ἐργαστήρι τοῦ Μωσέ Ἰσακ καὶ τῆς Σαλῶμ Γακίς στὰ Μεταξάτα για χρέος 72,17 τάλληρα αὐτοκρατορικὰ.⁸

Στὴν Κέρκυρα, ὅμως, δταν πέντε μῆνες ἀπὸ τὴν «Ἰκετήριο τοῦ Φώκα», ὁ δανειστής τοῦ Ἰακώβ Βαρούκ τοῦ ΑΒ, (πού τὸν πρωτοαναφέραμε) θὰ βρεθεῖ σὲ δύσκολη οἰκονομικὴ θέση, οἱ δανειστὲς του δὲ θὰ διστάσουν νὰ τὸν κηρύξουν σὲ πτώχευση καὶ νὰ τοῦ σφραγίσουν τὰ πάντα, «Ἀποθήκες, γραφεῖα, κιβώτια, χαρτοφυλάκια, βιβλία, ἔγγραφα, κινητὰ» καὶ ἐπὶ πλέον θὰ πετύχουν «νὰ βαλθῇ ὁ ρηθεὶς πτωχεύσας ἐν τῇ διὰ τοὺς ὀφειλέτας φυλακῇ».

Τὸ συγκλονιστικὸ εἶναι πῶς δανειστὲς του εἶναι οἱ ὁμοεθνεῖς του, «οἱ κ.κ. Ἰακώβ καὶ Ἰσακ ἀδελφοὶ Πολίτη τοῦ Δαβίδ».⁹

Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, δίχως εἰδικὴ ἐπιλογὴ, δοθήκανε για νὰ πιστοποιηθεῖ πῶς τὸ ἐβραϊκὸ στοιχεῖο στὴν Κεφαλониὰ μπορεῖ μεταξὺ του νὰ διαπληκτίζεται καὶ νὰ ἀλληλοτρῶγεται,¹⁰ δὲν ἀποτελεῖ, ὅμως, οὔτε ἀντικείμενο οὔτε ὑποκείμενο κοινωνικῶν ἀναταραχῶν στὸν εὐρύτερο ὥρο τῆς κεφαλονίτικης κοινωνίας. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ, που κατοικοῦν σ' αὐτὸ τὸ νησί, ἀνήκουν ἀρχικὰ στούς μικροαστοὺς καὶ συναλλάσσονται μὲ μικροεπιτηδευματίες καὶ πτωχοοικογενειάρχες. Ἀργότερα θὰ ξεπέσουν ἀκόμα περισσότερο, δηλαδὴ οἰκονομικὰ θά-ναι τελείως ἀκίνδυνοι! Ἀντίθετα τὸ ἐβραϊκὸ στοιχεῖο στὴν Κέρκυρα, καὶ ὅπως θὰ δοῦμε καὶ στὴ Ζάκυνθο, κατὰ μεγάλος μέρος του συντάσσεται μὲ τὴν ἀστική καὶ τοὺς μεγαλοκτηματίες, δύο τάξεις δίχως συναισθηματισμούς στὰ οἰκονομικὰ καὶ που ἔντονα ἀντιδρῶν δταν θιγοῦν τὰ κυρίαρχα τοὺς δικαιώματα, αἰσθητὰ προνομιακὰ τὸν ἐπίδοκο ἐκεῖνο αἰῶνα.

Μὲ αὐτὲς τὶς τάξεις τῶν ἀπὸ καταγωγὴ ἀρχόντων καὶ τῶν ἀστῶν νεόπλουτων, εἶχε συνταχθεῖ τὰ χρόνια τῆς ξενοκρατίας ἡ ἐξουσία. Τὸ λαϊκὸ κίνημα χτυπώντας τὴν ξενική παρουσία χτυποῦσε ἑμμεσα, καὶ ὄχι σπάνια ἐπὶ ὄνομα, καὶ τοὺς ντόπιους ἐκφραστὲς τῆς, που ἀπὸ ταξικὴ προέλευση καὶ συμφέρον οἰκονομικὸ τὴν ὑπηρετοῦσαν καὶ τὴν ὑπερασπιζόντανε.

Ἔτσι ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ ἐβραϊκοῦ στοιχείου, καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἀπομόνωση καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἀνυπαρξία, μετατρεπόταν σὲ εὐρύτερο κήρυγμα κοινωνικὸ, που ἀφοροῦσε ὅλους τοὺς ἀδύναμους καὶ κατατρεγμένους. Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Κεφαλониᾶς γενικά, τῶν ἄλλων νησιῶν μερικότερα, ἀνήκοντας σ' αὐτὲς τὶς συνθλιβόμενες μάζες, συνθέτανε ὁφρμές διαμαρτυρίας τῶν προσδετικών στοιχείων, χωρίς ὅμως νάνα σίγουρο πῶς γίνονταν καὶ ἀποδέχτες τῶν κηρυγμάτων τους.

«Ἐλπίζομεν νὰ ἐννοήσωσιν οἱ συντάκται τῆς ἐφημε-

Ἀργοστόλι: Τὸ προσεισμηκὸ λιθόστρωτο μὲ τὸ καμπαναριὸ τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνα. (Λογογραφικὸ Μουσεῖο Ἀργοστολίου).

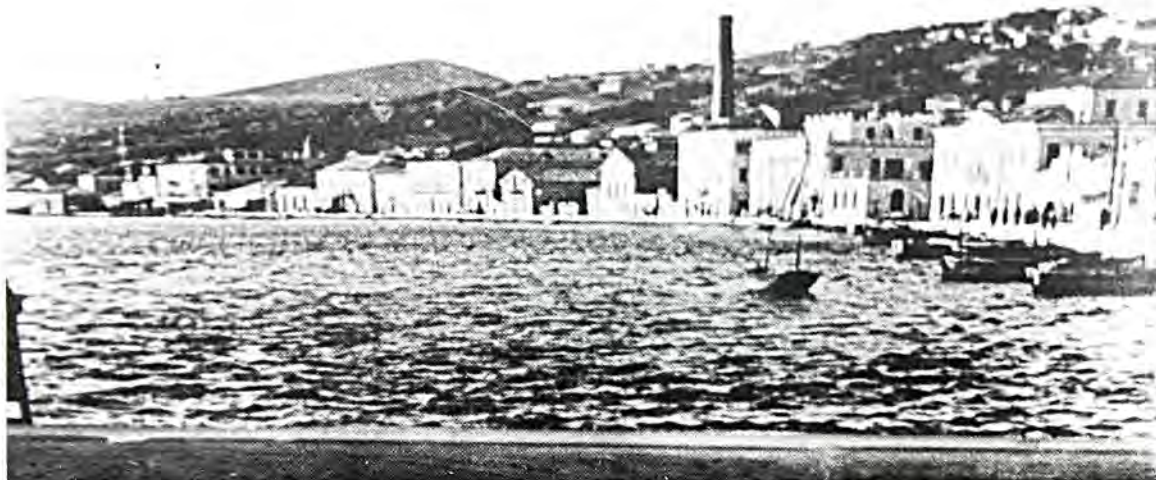
ρίδος¹¹, καθὼς καὶ ἅπασα ἡ Ἰσραηλιτικὴ Κοινότης ὅτι τὸ καταθλίβον τὴν Ἑπτανήσον σύστημα τῆς ξενοκρατίας, ἀποστερεῖ καὶ αὐτοὺς τῶν φυσικῶν καὶ κοινωνικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα πάντες οἱ ἄνθρωποι πρέπει ἐξίσου νὰ ἀπολαμβάνωσι σύμφωνα μὲ τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς τῆς ἐλευθερίας καὶ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν¹².

Ὅπως ἀναφέρθηκε στὸ πρῶτο μέρος τῆς μελέτης, ὁ Νόμος τοῦ 1852, ἔργο Βουλῆς που χάρι στὰ γνωστὰ γεγονότα ἐπλειοψηφούσαν οἱ μεταρρυθμιστὲς¹³, ἀπέκλειε τοὺς μὴ Χριστιανοὺς ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ζωὴ τῶν Νησιῶν. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπληττε ἀποκλειστικὰ τοὺς Ἑβραῖους, γιατί ἀλλοθρησκοὶ ὑπῆκοι Ἰόνιοι, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς, δὲν ὑπῆρχαν.

Οἱ ριζοσπάστες, μὲ τὴν εὐαίσθησιὰ στὰ κοινωνικὰ θέματα που τοὺς διακρίνει στὰ 1861, στὴ 1Α' Βουλὴ θὰ φέρουν νομοσχέδιο που θὰ ἐπανορθώνει αὐτὴ τὴν καταφωρη κοινωνικὴ ἀδίκια. Ἡ ὅτιχη ὅμως αὐτὴ Βουλὴ¹⁵ θὰ διαλυθεῖ πρὶν ἢ πρσπάθεια γίνει Νόμος.

«Ἡ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἑπτανήσου ἤθελεν ἀναπληρῶσαι ἐν τοιοῦτο ἑλλείμμα, ἀποδίδουσα εἰς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς πολίτας τῆς Ἑπτανήσου τὰ αὐτὰ πολιτικὰ δικαιώματα. Νομοσχέδιον μάλιστα τοιαύτης φύσεως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐνεστώσαν Βουλὴν παρουσιάσθη ὑπὸ ὀκτῶ βουλευτῶν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐνομοθετεῖτο τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλεγέσθαι εἰς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς Ἑπτανήσιους, ἀνεὶ οὐδεμιὰς διακρίσεως θρησκεύματος, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς βίαιας διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐμεινεν ἐκκρεμές¹⁶.

Ἡ ἐπόμενη Βουλὴ, ἡ 1Β', λίγῃ χρονῇ καὶ αὐτὴ, εἶναι ἡ Βουλὴ τῶν διαφωνιῶν στὸ ἐθνικὸ θέμα καὶ ἡ τελευταία ἡ 1Γ', εἶναι Βουλὴ τυπικὴ. Οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη ἀσχοληθῆκανε μὲ νομοθετικὸ ἔργο. Ἔτσι χάθηκε ἡ εὐκαιρία στα 1861 νὰ χειραφετηθοῦν χάρι στους ριζοσπάστες οἱ Ἰσραηλιτεῖς τῆς Ἑπτανήσου. Καὶ ἐπειδὴ ἀκριβῶς διὰ αὐτὰ

Ἡ παραλία τοῦ Ἀργοστολιοῦ, ὅταν κτίστηκε ὁ ἠλεκτρικὸς σταθμὸς, τοῦ ὁποῖου διακρίνεται ἡ καμινάδα. (Λαογραφικὸ Μουσεῖο Ἀργοστολιοῦ).

τὰ χρόνια, ὁ νόμος δέν τοὺς ἔδινε τὰ ἐλάχιστα ἔστω δικαιώματα, πού τήν ἐποχὴ ἐκείνη ἀπολαμβάνανε οἱ ἀλλόθρησκοι συντοπίτες τους, συνθέτανε τὸ εὐαίσθητο στοιχεῖο πού ἀντιμαχόμενα συμφέροντα, πολιτικά πολλές φορές, τοὺς μετατρέπανε σέ συνεργοὺς καὶ θύματα.

Ἡ Κέρκυρα, πάντα εὐαίσθητη, ἀκριβῶς γιατί ἦτανε καὶ εὐερέθιστη, θά κατηγορήσει, τήν κρίσιμη αὐτὴ περίοδο. τήν Κεφαλονιά, ἀπὸ τίς στήλες τῆς νεορίζοσπαστικῆς «Νέας Ἐποχῆς», γιὰ κακομεταχείριση τῶν Ἑβραίων πού τήν ἐπισκέπτονται!

«Οἱ ἐκ Κερκύρας Ἰσραηλῖται μεταβαίνοντες εἰς Κεφαλληνίαν δέν δύνανται οὐδέ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας νά ζήσωσιν ἄνευ τῆς προστασίας τῆς Ἀστυνομίας»¹⁷.

Βέβαια ἀπὸ πουθενά δέν προκύπτει ἡ ἀλήθεια αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν. Ἐκεῖνο πού εἶναι βέβαιο εἶναι πῶς κακομεταχείριση Ἑβραίων στήν Κεφαλονιά οὔτε ἰδιῶτες οὔτε ἐπίσημοι διαπιστώσανε. Ἀπεναντίας πιστοποιεῖται «ἀδελφική μεταχείρισις»!

Ἄν πιθανολογεῖται πῶς μεγαλέμποροι ἢ μεγαλοτοκογλύφοι ἀπὸ τὸ νησί ἐκεῖνο, πού συνέβαινε νάναι Ἰσραηλίτες, ἀντιμετωπίσανε κατὰ τήν ἐδῶ ἀσκηση τῶν ἐπαγγελμάτων τους ἀφιλόξενα αἰσθήματα, τοῦτο νά ἀποδοθεῖ στίς πρῶτες τους ἰδιότητες, τίς ἐπαγγελματικές, καὶ ποτέ στήν ἐθνική τους προέλευση.

Μόλις ἡ ἑβραϊκὴ Κοινότητα Κεφαλονιάς διάβασε τὸ δημοσίευμα ἐκεῖνο, ἐδημοσίευσε στὸν προοδευτικὸ Τύπο τῆς ἐποχῆς μία ἐπιστολικὴ ἀναφορά, πού τήν παραθέτω γιὰ τὴ χαρακτηριστικὴ τῆς πληρότητά καὶ γιὰ τὴν πληροφόρηση πού παρέχει στὸ σημερινὸ ἐρευνητή.

Κύριε συντάκτα τῆς ἐφημερίδος «Ἀλήθεια»,

Εἰς τὸν τελευταῖον ἀριθμὸν τῆς «Νέας Ἐποχῆς» ἀνέγνωμεν περικοπὴν τινα ἣτις, ὡς εἰκός, διηγείρεν ἡμῖν βαθεῖαν λύπην καὶ ἀγανάκτησιν.

Ἐχει δέ οὕτως ἡ περικοπὴ αὕτη: «Οἱ ἐκ Κερκύρας

Ἰσραηλῖται μεταβαίνοντες εἰς Κεφαλληνίαν δέν δύνανται οὐδέ ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας νά ζήσωσιν ἄνευ τῆς προστασίας τῆς Ἀστυνομίας». Ψεῦδος τοῦτο ἀναιδέστατον κ. Συντάκτα καὶ ὅλως ἀνήκουστον. Συκοφαντία μαύρη καὶ ὅλως Ἰησουϊτική. Καὶ ταῦτα δέν δύνανται ὑπὸ ἄλλων νά ἐπινοηθῶσιν εἰμὴ ὑπ' αὐτῶν καὶ μόνον τῶν συντακτῶν τῆς «Νέας Ἐποχῆς». Καί, τῶνόντι, ἀπ' ἀρχῆς, μόλις ἀνήγγειλον διὰ τῆς ἐφημερίδος των τήν νέαν ἐποχὴν, ἀμέσως ἤρχισαν νά δίδωσι εἰς φῶς καὶ τὰ προϊόντα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας των. Καὶ τὰ ὅποια ἀνακεφαλαιοῦνται εἰς τὸ «διαίρει καὶ βασιλεύει». Ὁ φθόνος τῆς ἀληθείας καὶ ἡ κακεντρέχεια τῶν τοιούτων ἔφθασαν εἰς τὰ μὴ περαιτέρω.

Οὐδέποτε ἠκούσθη κ. Συντάκτα ὅτι Ἑβραῖος παρουσιάσθη εἰς τήν Ἀστυνομίαν Κεφαλληνίας, νά παραπονεθῇ κατὰ Κεφαλλῆνος δι' ἐλαχίστην ἐνόχλησιν, καὶ μάρτυς αὕτη ἡ Ἀστυνομία. Ἐπομένως ἀναλογισθέντες οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι τὰ διαβολικὰ αὐτὰ τεχνάσματα εἶναι ἴδια καὶ οὐχὶ πρωτοφανῆ τῶν κ.κ. Συντακτῶν τῆς «Ν. Ἐποχῆς», κατευνάσαμεν τήν δικαίως διεγερθεῖσαν ἐν ἡμῖν πρὸς στιγμὴν ἀγανάκτησιν καὶ τυχόντες περιστάσεως τοιαύτης, χαίρομεν δημοσιεύοντες διὰ τοῦ Τύπου, πρὸς κοινὴν εὐχαρίστησιν, τήν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην, πρὸς ἅπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς κατοίκους τῶν τε πόλεων καὶ ἐξοχῶν Κεφαλληνίας, ὅπου μεταβαίνοντες χάριν ἐμπορίας ἢ ἄλλου εἰδὸς βιομηχανίας, ὑποδεχόμεθα πάντοτε ὑπ' αὐτῶν μέ ἀπαρδειγμὰτιστον φιλοξενίαν καὶ ἀσθενοῦντες περιποιούμεθα κάλλιον ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν ἢ ἂν εἰμεθα ἐν ταῖς ἰδίαις ἡμῶν οἰκογενείαις. Πολλάκις διερχόμεθα καὶ αὐτὰς τὰς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένας ἐξοχὰς καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ὡς καὶ τήν ἡμέραν, ἀνενόχλητοι καὶ ἀπρόσβλητοι, ὅπερ δεικνύει πόσον οἱ Κεφαλλῆνες ἠξεύρουσι νά ἐκτιμῶσι τὸν ἄνθρωπον. Διαψεύομεν ὅθεν ἐν πάσῃ ἐπισημότητι τὰς Ἰησουϊτικὰς, συκοφαντίας τῆς «Ν. Ἐποχῆς».

Ἡ παρούσα ἀνεγνώσθη εἰς ἐπήκοον πάντων τῶν ἐν Κεφαλληνία παρεπιδημούντων Ἰονίων Ἰσραηλιτῶν, παρ' ὧν ἐπετάχθη καὶ ἡ διὰ τοῦ Τύπου δημοσίευσίς τῆς ἰδίας, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας καὶ στηλίτευσιν τῆς συκοφαντίας.

Κεφαλληνία 2/14 Νοεμβρίου 1861

(ἔπονται ὑπογραφαί)¹⁸

Θάτανε ἀναμφισβήτητα λάθος, νὰ πιστευτεῖ πῶς τὸ ἑβραϊκὸ στοιχεῖο τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς ἐπιφάνειας, πού ζοῦσε στ' ἄλλα ἰδιαίτερα νησιά, ἦταν ἀνάγκη καὶ στείρο ἀπὸ συναισθηματισμοῦς. Ξένο καὶ ἀναίσθητο ἔμενε ὅταν θίγονταν οἰκονομικά του συμφέροντα ἀπὸ ἄλλα συμφέροντα οἰκονομικά. Ἀκολουθοῦσαν δηλαδὴ καὶ οἱ Ἑβραῖοι τὸ νόμο τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ τῶν «ἐλευθέρων συναλλαγῶν», πού μπορεῖ νὰ προάγει μέχρι ἀκρότητα τὴν ἐλευθερίαν, ἐξαφανίζει ὅμως τὴν ἠθική καὶ στεγνώνει τὴν ἀνθρώπινη εὐαίσθησις¹⁹.

Στῇ Ζάκυνθο, μέχρι καὶ τὴν Ἑνωσι, ὑπάρχει ἀξιόλογο ἑβραϊκὸ στοιχεῖο μὲ ὑπολογίσιμα οἰκονομικά. Μαζί, ὅμως, μὲ τίς συναλλαγές ἡ μᾶλλον ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν συναλλαγῶν, γίνονται καὶ «ἀσχημίες» ἐναντίον τους!

Δύο τέτοιοι ἐμπορικοὶ οἶκοι ἀξιόλογοι, μὲ «κυκλοφορίαν πολλῶν χιλιάδων διστηλῶν», εἶναι τοῦ «Ἰωσήφ Βεν-τοῦ ρα τοῦ Βίτα» καὶ τοῦ «Ἀβραάμ Σ. Λευί». Ἐνεκα ὅμως «τῶν ἀσχημιῶν τῆς δυστυχῶς ἐπικρατοῦσης φεουδκρατίας ἠναγκάσθησαν οἱ ἀγαθοὶ καὶ ἀξίοιμοι αὐτοὶ συμπολίται ἡμῶν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν γῆν τῆς γεννήσεώς των καὶ νὰ προσφύγωσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν»²⁰. Ἐκαμαν, δηλαδὴ, ἐκεῖνο ἀκριβῶς πού τοὺς ἐπέβαλε ἡ ἀνάγκη. Ἐπρεπε νὰ ἀσφαλιστοῦν καὶ οἱ ἴδιοι καὶ νὰ διασφαλίσουν καὶ τὴν περιουσίαν τους, πού ὅπως φαίνεται βρισκότανε σὲ κοινὸ κίνδυνον!

Φεύγοντας ἀπὸ τῇ Ζάκυνθο θὰ πᾶνε στὴ Σμύρνη ὅπου θὰ προκόψουν. Θὰ ἀναδειχτοῦν σὲ ἐπίλεκτα μέλη τῆς ἐκεῖ ἑβραϊκῆς Κοινότητος.

Στὰ 1866 ξεσπᾷ ἡ Κρητικὴ Ἐπανάστασις. Οἱ Τοῦρκοι στὴ μεγαλόνησο, ὅπου δέν μποροῦν νὰ ἐπιβληθοῦν μὲ τὸ αἷμα, καταφεύγουν στὴν ἱεροσουλιά. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἀρπάζουν τίς καμπάνες ἀπὸ τίς ἐκκλησίες καὶ τίς ἐκποιοῦν στὰ χυτήρια. Ἐξ καμπάνες φτάνουν στὴ Σμύρνη καὶ περιφέρονται στοὺς δρόμους γιὰ πούλημα.

Ἡ ἑβραϊκὴ Κοινότητα τίς ἀγοράζει καὶ τίς προσφέρει στὸ μητροπολίτη Σμύρνης, μὲ τὴν παράκληση νὰ τοποθετηθοῦν αὐτοὶ πρῶτους ναοὺς πού θὰ ἀνακαινιστοῦν στὴ μεγαλόνησο. Τὴν προσφορὰ συνοδεύει ἕνα χαρακτηριστικὸ γράμμα, πού θὰ τὸ διαβάσει στὴ συνέχειαν ὁ ἀναγνώστης, καὶ ὅπου δύο ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς πού τὸ ὑπογράφουν εἶναι οἱ ἸΩΣΗΦ ΒΕΝΤΟΥΡΑ καὶ ΑΒΡΑΑΜ ΛΕΥΪ. Οἱ Ζακυνθῖνοι μετανάστες!

Πανιερώτατε,

Ἐξ κώδωνες τῶν ἐν Κρήτῃ συληθέντων ναῶν σας περιεφέροντο πρὸς πώλησιν εἰς τὰς ἀγυῖας μετ' ἄλλων λαφύρων ἐκ τῶν πυρποληθεισῶν κωμοπόλεων.

Εἰς τὸ κατανυκτικόν τοῦτο θέαμα μόνῃ ἡ καρδιά τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ εἰσέτι θρηνηλογοῦσα ἐπὶ τῶν ῥεπιῶν τοῦ ναοῦ τῆς καὶ πενθηφοροῦσα διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν σκευῶν τοῦ Ἀαρών, συνετρίβη ὑπὸ οἴκτου καὶ συμπαιθείας.

Οἱ Ἰσραηλίται, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τόσους αἰῶνας ὑπέστησαν καρτερικῶς μυρίας βασάνους καὶ δεινοπαθείας καὶ οἷτινες ὑπομένουσι εἰσέτι ἡρωικῶς τὰς ἀδικίας, δέν ἠδυνήθησαν νὰ μείνωσι ἀναίσθητοι εἰς τὴν βεβήλωσιν τῶν σκευῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων ὁ ἦχος ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν κωδωνοστασίων προκαλεῖ εἰς προσευχὴν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ εἰς τὴν διδαχὴν τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον.

Ὁ Πύργος τοῦ Ρολογιοῦ στὸ Ἀργαστόλι, ὅπως ἦταν τὸν περασμένο αἰῶνα. (Ἀρχεῖο Α. Δεμπόπου).

Προσενεγκόντες λοιπὸν τὸν ὄβολόν των οἱ Ἰσραηλίται καὶ ἀγοράσαντες τοὺς ἐν λόγῳ κώδωνας, προσφέρωσιν αὐτοὺς δι' ἡμῶν εἰς τὴν Ὑμετέραν Πανιερότητα, παρακαλοῦντες αὐτὴν ὅπως εὐαρεστηθῇ νὰ ἀφιερῶσι αὐτοὺς εἰς τοὺς πρῶτους ἀνακτισθησομένους ναοὺς τῆς Κρήτης. Τοῦτο δὲ πράττουσι οἱ Ἰσραηλίται πλήρεις κατανύξεως μὲν διὰ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἰδίων αὐτῶν παθημάτων, εὐγνωμοσύνης δέ, πρὸς τὴν Ὑ.Π. ἀείποτε διδάξασαν τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην.

Ἐπικαλούμενοι δέ τὴν ἀρωγὴν τοῦ Ὑψίστου ὑπὲρ τῶν τεθλιμμένων, εὐχόμεθα ἵνα μακρυνθῶσιν αἱ ἡμέραι τῆς Ὑ.Π. ὅπως διδάσκη καὶ ἐνσπεῖρη εἰς τὰ τέκνα τῆς τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην.

Τῆς Ὑμετέρας Πανιερότητας εὐπειθέστατοι δοῦλοι,

Διὰ τὴν ἐπιτροπὴν

Ἰωσήφ Π. Βεντούρα τοῦ Βίτα

Ἀβραάμ Σ. Λευί

Βίτα Ἐλία Ἀρτζή²¹.

Ἐνα, ἀνάλογα συγκινητικὸ, περιστατικὸ ἔχουμε στὴν Κεφαλονιά, τὴν ἴδια ἐποχὴ καὶ γιὰ τὴν ἴδια αἰτία. Ἡ ἑβραϊκὴ Κοινότητα εἶναι πολὺ φτωχὴ καὶ δέν προσφέρεται γιὰ μεγάλες δωρεές. Στὸ Ἀργαστόλι, γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν καὶ προστατευτοῦν τὰ θύματα τοῦ Κρητικοῦ Ἀγῶνα, διενεργοῦνται ἔρανοι καὶ διοργανώνονται στὸν «Κέφαλο» ἐρασιτεχνικὲς θεατρικὲς παραστάσεις, στίς ὁποῖες ὁ κόσμος προσέρχεται ἀθρόος γιὰ νὰ συνδράμει τὸ σκοπὸ.

Εἶναι ἀξιέπαινοι καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ὀλίγοι Ἰσραηλίται, οἷτινες, καίτοι χειρῶνακτες καὶ πτωχοί, προσῆλθον προθύμως καὶ προσέφεραν γενναίως²²

Βλέπουμε, λοιπὸν, πῶς ὅταν λείπει ἡ «χρυσοθηρία», πού πολλοί, πολὺ λαθεμένα τὴ θεωροῦνε ἀπαραίτητο «κίνητρο», τὸ ὄτομο ἀνθρωπίζει καὶ ὁ νόμος τῆς ζούγκλας, πού πολιτισμένα λέγεται «ἐλευθερία τῶν συναλλαγῶν» καὶ «ἀτομικὸ συμφέρον» πᾶει μόνος του στὸ περιθώριο. Γκρεμίζονται τὰ τείχη τοῦ μίσους καὶ ὅ,τι ὁ ἄνθρωπος καπηλεύτηκε γιὰ νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὸ συνάνθρωπό του, ξαναπαίρνει τὴν ἄξια καὶ τὴ διάστασή του. Ἡ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ξαναγίνεται Ἀγάπη. Τὸ ΕΘΝΟΣ Ἱστορία. Ἡ ΠΑΤΡΙΔΑ Πολιτισμός. Τὸ ΚΡΑΤΟΣ Προστασία. Καὶ ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ Θεότητα. Αἰώνια, ἀνεκτίμητη, ἀκατάλυτη!...

Ἐμεῖς πού ζήσαμε μιά δυσβάσταχτη δοκιμασία συνειδήσεων καὶ νεύρων, τοὺς σεισμούς τοῦ 1958 καὶ νοιώσαμε πάνω στὰ πληγωμένα αἰσθήματά μας, τὸ βάλαμο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης, ἐκφρασμένης ὄχι μόνο ἀπὸ

“Ελληνες, μά και Γάλλους και Άγγλους και Αμερικανούς και Ιταλούς και από όλους τους λαούς της Γης και έμπρακτα και υπό ΕΒΡΑΙΟΥΣ²³, διδαχτήκαμε πώς η άγáπη δέν έχει σύνορα ούτε εθνικότητα, γιατί δέν αποκτάται μέ ανταλλάγματα, αλλά προσφέρεται μέ θυσία.

Ίσως ή μοίρα τό θέλησε, στή δοκιμασία μας αυτή νά λάβουμε τήν όφειλόμενι άνταπόδοση²⁴ από τό «Λαό της διασποράς», γιά τήν καλή φιλοξενία πού δέχτηκαν οι πατέρες τους και πού άναμφίβολα τήν τιμήσανε στόν παρεξηγημένο έτοῦτα τόπο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρβλ. έφημερίδα «Αλήθεια», φ. 8, 4/16.11.1861, σελ. 3β.
2. Πρβλ. 'Ικετήριο τοῦ κυρ Δημητρίου Φώκα τοῦ π. Άντωνίου στήν έφημερίδα, έπίσημο τοῦ 'Ηνωμένου Κράτους τῶν 'Ιονίων Νήσων. Αρθ. 9, Κερκύρα 16.2.1852, σελ. 15αβ.
3. Άντίθετα πρὸς τοὺς Κερκυραίους 'Ισραηλίτες, πού τοὺς βρίσκω στά έγγραφα μέ τήν προσογόρευση κύριος, ένδειχτικό πού προδίδει εύμάρεια καί κοινωνική προβολή, κανέναν από τοὺς Έβραίους της Κεφαλονιάς δέν βρήκα νά προσαγορεύεται μέ αὐτό τόν «τίτλο». Μετά τό όνοματεπώνυμο πάντοτε άναφέρεται ή εθνική προέλευση. Έβραῖος ή 'Ισραηλίτης.
4. Τοπικόν 'Ιστορικόν Άρχεῖον Κεφαλληνίας (Τ.Ι.Α.Κ.), φάκελος δικαστικής Άστυνομίας 'Ιουνίου 1842 φ. 2γ.
5. Πρβλ. Έπίσημο έφημερίδα δ.π., άριθ. 174, 26) Φεβρουαρίου 10) Μαρτ. 1855, σελ. 2-3.
6. «Τήν παρελθούσαν Παρασκευήν έψάφησεν έντός τῶν ένταῦθα φυλακῶν, άπάνου εις δύο σανίδας, ό Έλλην πολίτης Γεράσιμος Νικολάου Χαρίτος, άφειλέτης τοῦ δημοσίου διά ποσόν δραχμῶν διακοσίων τεσσαράκοντα καί λεπτῶν δεκαεπτά, πρὸ δεκαπέντε περίπου ήμερῶν καθειρθεῖς έντός αὐτῶν». «Έφημερίς Άργονατολίου» φ. 23, 8.3.1901, σελ. 1α.
7. Πρβλ. Τ.Ι.Α.Κ. δ.π., FILZA CITTAZIONI INTIMAZIONI FEB-BRAIO 1850, φ. 159γ.
8. Πρβλ. Τ.Ι.Α.Κ. δ.π., φ. 70γ.
9. Πρβλ. Έπίσημη έφημερίδα δ.π., άριθ. 27, 21) 'Ιουνίου 3) 'Ιουλίου 1852, σελ. 1α.
10. Πρβλ. έφημερίδα «Ό Πολίτης», φ. 16, 8.3.1887, σελ. 4β. «Χθές περί τήν μεσημβρίαν άληθής έβραιομαχία έλαβε χώραν ένταῦθα. Άπαντες σχεδόν οι έν Άργονατολίῳ 'Ισραηλίται συνήψαν μεταξύ αὐτῶν συμπλοκήν, κατά τήν όποιαν έπαιματίσθησαν τρεῖς έξ αὐτῶν καί τό κακόν θά έλάμβανεν μείζονας διαστάσεις άν εις χωροφύλας δέν έπρόφθανεν τήν έκρηξιν της τελευταίας όρμης».
11. Άφορᾷ τήν έφημερίδα «Τά 'Ισραηλικά Χρονικά» πού βγαίνει στήν Κέρκυρα.
12. Π. Πανᾶς στήν έφημερίδα «Αλήθεια» 5. 14/26 10,1861, σελ. 3α.
13. Πρβλ. Σ. Βερύκιου, 'Ιστορία τῶν 'Ηνωμένων Κρατῶν τῶν 'Ιονίων Νήσων, έν Αθήναις 1964, σελ. 308 καί συνεχ.
14. «'Η πρὸς τήν πρόσδοσιν, τήν έλευθερίαν καί ίσονομίαν τάσις τοῦ έπαναστασικοῦ λαοῦ δέν είναι κατωτέρα εκείνης τῶν πολιτισμένων λαῶν, παρ' οἷς ίσοι ένώπιον τοῦ νόμου θεωροῦνται καί τό αὐτά χαιροῦσι δικαιώματα άπαντες οι πολῖται, άνευ διακρίσεως θρησκευματος». Π. Πανᾶς δ.π.
15. Διάβαζε γιά τήν ΙΑ΄ Βουλή καί τή διάλυσή της Σ. Βερύκιου δ.π., σελ. 387.
16. Π. Πανᾶς, δ.π.,
17. Πρβλ. «Αλήθεια», φ. 8, 4/16.11.1861, σελ. 36.
18. Έφημερίδα «Αλήθεια», φ. 8 δ.π., σελ. 3β-4α.
19. Πολλοί θέλουν νά καταλογίσουν σέ Έβραίους τήν καθιέρωση αὐτοῦ τοῦ «άπάνθρωπου» νόμου. Δέν είναι τοῦ παρόντος τέτοια διερεύνηση. Γιατί κατ' άναλογία θά έπρεπε νά άναφερθοῦμε καί σέ όσους «νόμους» άνθρωπιστικούς καί κοινωνικές θεωρίες «άκλόνητης ήθικης» θεσπιστήκανε από Έβραίους.
20. Έφημερίδα «Όμόνοια» (Ζακύνθου), φ. 65, 27.5.1867, σελ. 3β.

ΑΛΜΠΕΡ ΚΟΕΝ

Τό όνομα τοῦ Άλμπέρ Κοέν, πού πέθανε πρόσφατα στή Γενεύη, στά 86 του χρόνια, είναι άγνωστο στήν Ελλάδα. Κι όμως ό Κοέν υπήρξε άπ' τίς κορυφαίες προσωπικότητες τῶν γαλλικῶν γραμμάτων κι έπιπλέον γεννήθηκε κι έζησε ένα κομμάτι της ζωής του στήν Ελλάδα.

Έβραϊόπουλο της Κέρκυρας, γεννήθηκε στήν έβραϊκή συνοικία τοῦ νησιοῦ τό 1895 κι έφυγε από τήν Ελλάδα γιά τή Μασσαλία λίγο πρίν από τήν επανάσταση τοῦ Γουδι. Αίτία της φυγής ήταν τό κυνηγητό τῶν Έβραίων πού εξαπολύθηκε τότε στήν Κέρκυρα. Στή Μασσαλία συνεχίζει τίς σπουδές του καί τό 1930 στέλνει τό πρῶτο του χειρόγραφο στίς εκδόσεις «Γκαλιμάρ». Από τοὺς μεγάλους τεχνίτες της γαλλικής γλώσσας ό Άλμπέρ Κοέν γνώρισε σύντομα τήν επιτυχία. Τά έργα του «Σολάλ» (1930), «Καρφοφάγος» (1938), «'Η ώραία τοῦ Κυρίου» (1968, Μέγα βραβεῖο μυθιστορήματος της Γαλλικής Ακαδημίας), «Γενναῖοι» (1969), «Έξεκίελ» (1933), «Τό βιβλίο της μητέρας μου» (1954) καί «Σημειωματάρια» (1978) συγκίνησαν μέ τό λυρισμό καί τόν αισθησιασμό τους αρκετές γενιές ανθρώπων. Ό Άλμπέρ Κοέν έζησε τό περισσότερό του χρόνια σ' ένα μικρό διαμέρισμα. Οι παιδικές του μνήμες από τήν Κέρκυρα ήταν πάντα τόσο ζωντανές, πού έλεγε γελώντας πώς θυμόταν «άκόμα καί τή μέρα της γέννησής του».

Στήν Ελλάδα όμως έμεινε πάντα άγνωστος. Κι οι περισσότερες ελληνικές έφημερίδες δέν άνέφεραν καν τόν θάνατό του, ενώ άλλες περιορίστηκαν σέ άντιγραφή τῶν τηλεγραφημάτων τῶν ξένων πρακτορείων (μέ τιμητική εξοίρεση τόν Κώστα Σταματίου τῶν «Νέων» πού τοῦ άφιέρωσε πολύσηλο άρθρο). Όμως, στά «Έπικαιρα» έπισημάναμε κάποιες λέξεις παραπάνω γιά τόν Κοέν, αλλά καί τή φρόση- άριστοῦργημα: «Αίσθησιακός, άνατολίτης, λάτρευε τά γλυκά ταψιοῦ καί τιμοῦσε ιδιαίτερα τό Πατριαρχείο».

(Από τό περιοδικό «διαβάζω», 'Ιανουάριος 1982)

21. «Όμόνοια», δ.π.,
22. «Αναμόρφωσις», φ. 20, 19.11.1861, σελ. 4γ.
23. Άγγελο - Διονύση Δεμπόπου: «Τό χρονικό τοῦ σεισμοῦ τοῦ 1953», Άργονατολί 1976, σελ. 88 καί συνέχεια.
24. Γιά τή δράση τοῦ 'Ισραηλινοῦ ναυτικοῦ καί τίς προσπάθειες διάσωσης τοῦ πληθυσμοῦ κατά τοὺς σεισμούς τοῦ '53, διάβαζε Άγγελο - Διονύση Δεμπόπου, δ.π., σ.σ. 88, 93-103 - 104-127 - 129.

[Τό πρῶτο Μέρος της μελέτης δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 45 ('Ιανουάριος 1982) τοῦ περιοδικοῦ μας].

Β. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΪΜΗΣ

Μοναχικός έρευνητής της λαϊκής μας τέχνης

Στίς άρχές του Φλεβάρη, μοναχικός — όπως και στη ζωή — πέθανε ο αισθητικός έρευνητής του ελληνικού Καραγκιόζη και της λαϊκής μας τέχνης, συγγραφέας και ζωγράφος 'Ιούλιος Καΐμης. 'Ο αγαπημένος Τζούλιο, από τό πολύ κρύο και ρακένδυτος όπως ήταν, έπαθε έμφραγμα στο δρόμο, μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο της Νέας 'Ιωνίας, αλλά ήταν πά άργά. Είχε ξεψυχήσει χωρίς νά έχει ένα δικό του άνθρωπο πλάι του.

Στήν κηδεία του, πού έγινε από τήν έβραϊκή συναγωγή, παραβρέθηκαν έλάχιστοι φίλοι του, πού τυχαία πληροφορήθηκαν τό μοιραίο. 'Όπως στη ζωή, έτσι και στο θάνατό του, ο Καΐμης άγνοήθηκε άπ' όλους. Μόνο μία πρωινή έφημερίδα, τήν Τετάρτη 3 Φλεβάρη, άνάγγειλε τό θάνατό του. Οι άλλες έφημερίδες ούτε πέντε άράδες δέν του έγγραφαν, γιατί άσφαλώς δέν ήξεραν ποιος ήταν και τί πρόσφερε ο Τζούλιο Καΐμης στον τόπο μας.

Τόν Τζούλιο είχα γνωρίσει πρίν 25 περίπου χρόνια στο σπίτι του μακαρίτη δάσκαλου Φώτη Κόντογλου. 'Από τότε συναντιόμασταν συχνά, κάναμε παρέα μέ τό λαϊκό καλλιτέχνη Σταμάτη Λαζάρου και τόν καραγκιοζοπαίχτη Γιώργο Χαρίδημο και μαθαίναμε πολλά από τήν άστείρευτη σοφία και γνώση του γύρω από τόν ελληνικό Καραγκιόζη, τή λαϊκή μας τέχνη, τήν άρχαία τραγωδία και κωμωδία, τίς τέχνες και τή λογοτεχνία μας. Παρόλο πού έγγραψε έντεκα βιβλία και μελέτες, μέ σπουδαιότερο τή γαλλική έκδοση γιά τόν ελληνικό Καραγκιόζη, μέ ξυλογραφίες του 'Ολλανδού καλλιτέχνη Κλάους Φρισλάντερ, πού αποτέλεσε και βασική πηγή γιά τούς μετέπειτα έρευνητές του Θεάτρου Σκιών, όμως ούτε ο Λίνος Πολίτης δέν τόν αναφέρει στήν «'Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» (β' έκδοση 1979 του Μορφωτικού 'Ιδρύματος 'Εθνικής Τράπεζας). Καί ρωτάμε: Γιατί; Γιατί τόση άγνωμοσύνη γιά τόν Καΐμη, πού δ,τι έγγραψε ήτανε πολύ βαθιά μελετημένο και σοφά διατυπωμένο; Μόνο γιά δ,τι έδωσε γιά τόν Καραγκιόζη, θά 'πρεπε νά γραφτούν πολλά άρθρα και ν' αναφέρεται σ' όλες τίς εγκυκλοπαίδειες.

ΑΓΝΟΗΜΕΝΟΣ

'Ο Καΐμης πέθανε σέ ηλικία 85 χρόνων. Είχε γεννηθεί τό 1897 στήν Κέρκυρα από πατέρα Κερκυραίο, τό δάσκα-

ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΪΜΗ
Μ Υ Θ Ο Ι

Έξώφυλλο
βιβλίου του.

ΑΘΗΝΑ - 1979

'Ιούλιος
Καΐμης

λο Μωϋσή (πέθανε τό 1917 σέ ηλικία 65 χρόνων) καί μητέρα Μασσαλιώτιδα, τή Φανή (πέθανε τό 1950). Ὁ παππούς του ἦταν ἀπό τήν Κάτω Σικελία, τή Βενετική Ἰταλία. Ἀδελφός του εἶναι ὁ Αἰμίλιος Καίμης, ὁ ὁποῖος ἐργαζόταν στό Ἀστεροσκοπεῖο Ἀθηνῶν, καί ἀδελφή του ἡ Ραχήλ, ἡ ὁποία εἶναι ἀξιωματοῦχος στόν Ἰσραηλινό στρατό. Ὁ Τζούλιο ἔμενε στή Ριζούπολη (Κρῶνης 4), σ' ἓνα τρισάθλιο σπίτι, μέ σπασμένα παράθυρα καί πόρτες. Εἶχε κάνει δυό φορές αἴτηση στό ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ (πρὶν τέσσερα περίπου χρόνια καί πέρσι) γιά σύνταξη καί δέν τοῦ δόθηκε. Ζοῦσε μέ τίς βοήθειες φίλων του, πού τόν θαύμαζαν κυριολεκτικά καί τόν ἀγαποῦσαν καί γιά τήν πάθησή του πού δέν ἄκουγε, ἐδῶ καί πολλά χρόνια, καθόλου.

Ὁ πατέρας τοῦ Καίμη Μωϋσῆς ὑπῆρξε συνεργάτης τοῦ Θεοτόκη καί τοῦ Μαβίλη κι ἐγραφε στό «Νουμά». Ἦταν ὁπαδοί τοῦ Σολωμοῦ καί ἴδρυσαν τή λογοτεχνική ὁμάδα τῆς Κέρκυρας πού ἀγωνιζόταν γιά τήν καθιέρωση τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Ἦταν καί φίλος τοῦ Καρκαβίτσα. Ὅταν ἦρθε στήν Ἀθήνα δέθηκε πολύ μέ τόν Παπαδιαμάντη καί τόν Γαβριηλίδη καί ἴδρυσαν τήν «Ἀκρόπολη». Μετά βγάλανε καί τήν «Ἀλήθεια» τοῦ Λαχανοκάρδη. Ὁ πατέρας του τόν καθοδηγοῦσε νά γράφει στή δημοτική γλώσσα, ὅπως κι ἔκανε.

Ἀπό τό 1925 ὡς τό 1979 ὁ Τζούλιο Καίμης ἔβγαλε τά ἐξῆς βιβλία: «Ἐξὶ κανόνες ζωγραφικῆς». «LA COMEDIE GRECQUE DANS L' AME DU THEATRE D' OMBRES» (Ἡ ἑλληνική κωμωδία στήν ψυχὴ τοῦ Θεάτρου Σκιῶν), μέ ξυλογραφίες Κλάους Φρισλάντερ «Τό Θέατρο τῶν Σκιῶν» (φυλλάδιο), «Βιβλικές ἱστορίες», «Δέκα ποιήματα τοῦ Μιχαήλ Ἀγγελου» (μέ σχόλια), «Τό λαϊκό σπίτι» (μελέτη), «Ἑλληνικά τοπία», «Ἀτυχος γάμος», (ἀραβικό παραμῦθι), «Παραδόσεις», «Καραγκιόζης, φρουρά τῆς κόλασης» (ἐκδόση Παπαδημητρίου, φυλλάδιο), «Μύθοι», «Ἡ ἑλληνική τραγωδία στό Θέατρο Σκιῶν». Ἐπίσης μετάφρασε ἑλληνικά ποιήματα στό ἱταλικά, ἔργα τοῦ Γκολντόνι στό ἑλληνικά, ὑπῆρξε ἀνταποκριτὴς καί ἀρθρογράφος ἱταλικῶν ἐφημερίδων καί ἐγράψε αἰσθητικά ἀρθρα καί ταξιδιωτικά στήν «Καθημερινή» καί σέ ἄλλες ἐφημερίδες. Ἦξερε πάρα πολύ καλά τή γλώσσα τοῦ Γκολντόνι, ἱταλικά, γαλλικά, ἑβραϊκά καί ὑπῆρξε σπουδαῖος μελετητής τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δράματος καί τῆς Βίβλου. Ἡ γαλλικὴ ἐκδόση τοῦ Καραγκιόζη, πρὶν πεθάνει ὁ Καίμης, ἦταν γιά νά βγεῖ ἀπὸ τίς ἐκδόσεις «Πλέθρον», σέ μετάφραση τοῦ φίλου του ζωγράφου Χρήστου Δέδε.

Στὶς συναντήσεις μας μέ τόν ἀξέχαστο Τζούλιο, τον εἶχα ρωτήσει ἂν ἔκανε εὐκολα τό βιβλίο του γιά τόν Καραγκιόζη καί κείνος μοῦ εἶπε πῶς τό γράψε πολύ δύσκολα, γιατί δέν εὑρίσκε πηγές, συγγράμματα καί ἀρθρα τότε (τό βιβλίο βγήκε τό 1935), ἀλλὰ ζητώντας νά γνωρίσει παλιούς καραγκιοζοπαίχτες στό χωριό τῆς Πάτρας, γιά νά συγκεντρώσει τίς πληροφορίες καί τά στοιχεῖα του, τόν βοήθησε ἡ ἀδελφή τοῦ Μίμαρου, ὁ Πάγκαλος, ὁ Ἀγαπητός, ὁ Βουσιναῖς καί πολλοὶ ἄλλοι.

Ὁ Μόρος τοῦ ἔκανε σχέδια μέ μολύβι. Τόν βοήθησε κι ὁ Παντελής Μελίδης, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε πῶς δημιουργός τοῦ ἑλληνικοῦ Καραγκιόζη ἦταν ὁ Μίμαρος. Γνώρισε καί τόν Μόλλα, πού ἦταν ἀνθρωπος ἠθικός, ἀγαθός, οἰκονομειάρχης καί δημιουργοῦσε τόν ἀθηναϊκό Καραγκιόζη μέ λεπτό χιοῦμορ. Δέν ἤξερε γράμματα, ἀλλὰ ὅλα ἔβγαιναν ἀπὸ τὴ φαντασία του καί τήν παράδοση. Μέ τήν κόρη του Ἀρετῇ, ὁ Καίμης τύπωσε μιά κωμωδία, πού νά ἔχει τό γούστο τῆς γραμμῆς. Τὴ συντομεύσανε, γιατί τά μάτια κουράζονται πιά πολύ ἀπὸ τ' αὐτιά.

Ὁ Καίμης γνώρισε καί τόν Κώστα Καράμπελα, πού εἶχε πολλή φαντασία. Ζωντάνευε τό δημοτικό τραγούδι. Ἀκόμα καί τόν Χρήστο Χαρίδημο, πού ἦταν σπουδαῖος τεχνίτης,

εἶχε περίφημες φωνές, θαυμάσιες μιμήσεις καί κινήσεις στὶς φιγούρες. Ὁ Δεδοῦσσαρος ἔδωσε τίς περισσότερες χρωματιστές εἰκόνες σέ μεγάλο μέγεθος. Γνώρισε σχεδόν ὅλους τοὺς καραγκιοζοπαίχτες, περίπου ἑκατό. Ἀπὸ τοὺς ζωντανούς καραγκιοζοπαίχτες κατὰ τὴ γνώμη τοῦ Καίμη, ὁ καλύτερος εἶναι ὁ Γιώργος Χαρίδημος, ὁ ὁποῖος συνεχίζει μέ εὐθύνη καί ἀριστοτεχνικά τήν παράδοση.

[Ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Ἐξόρμηση» (13.2.1982) ἄρθρο γιά τὸν ἀέμνηστο Καίμη ἔχουν δημοσιεύσει τὰ «Χρονικά» (τεύχος 30 — Ἰούνιος 1980).]

Οἱ Ἑβραῖοι στόν Κόσμο

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΘΗΝΑ: Οἱ μόνοι λαοὶ τῆς οἰκουμένης χωρὶς συγγενεῖς. «Τό Ἰσραήλ ὀφείλει τήν ἐπιβίωσιν του εἰς τήν Θρησκείαν του τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καί ἡ Ἑλλάς εἰς τήν Θρησκείαν τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὸν Χριστιανισμόν. (Τό ἀνέφερε ὁ Μητροπολίτης Κορίνθου στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) Ἐφημερίδα (Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια», 1.2.1982).

ΗΜΕΡΙΔΑ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΠΑΡΙΣΙ: Ἐξακόσια καί πλέον ἄτομα συμμετεῖχαν στήν 22ῃ Ἡμερίδα Βιβλικῶν Μελετῶν, τῶν γαλλοφώνων διανοουμένων τοῦ Παρισιοῦ, πού διοργάνωσε τό γαλλικὸ τμήμα τοῦ Παγκοσμίου Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου. Τό θέμα τῆς φετινῆς διοργάνωσης ἦταν: «Ἡ Βίβλος σήμερα».

Στὶς ἐργασίες συμμετεῖχαν ἐκπρόσωποι ἀπὸ ὅλα τά τμήματα τοῦ γαλλικοῦ Ἑβραϊσμοῦ, ἡγετικές προσωπικότητες τῆς Καθολικῆς καί τῆς Προτεστάντικῆς Ἐκκλησίας καί ὁ κ. Πατρίκ Λαμαρκέ, ἐκπρόσωπος τοῦ Γάλλου ὑπουργοῦ Πολιτισμοῦ.

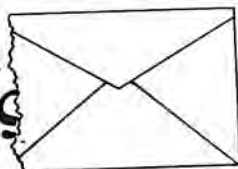
Τὶς ἐργασίες τῆς ἡμερίδας παρακολούθησαν, ἐπίσης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Γαλλίας Σαμουέλ Σιράτ, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Παρισιῦ Ἀλεν Γκόλντμαν καί ὁ κ. Ἰσαχάκ Μικαέλ, γενικός πρόξενος στήν ἐδῶ Ἰσραηλινὴ πρεσβεία.

ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ: «Ἡ μοίρα τῆς εἰρήνης ἐναπόκειται ὅτα χέρια σας, στό χέρια τῆς γενιᾶς σας», διακήρυξε ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰσραήλ, κ. Ἰσαχάκ Ναβόν, σέ 60μελὴ ὁμάδα Αἰγυπτίων νέων, πού ἐπισκέφθηκαν τό προεδρικό μέγαρο κατὰ τὴ διάρκεια ἐπταήμερης περιοδείας τους στό Ἰσραήλ. Μιλώντας στό ἀραβικά ὁ πρόεδρος Ναβόν τόνισε τὴν ἀνάγκη νά καταστῇ ἡ εἰρήνη μόνιμο καί φυσιολογικὸ καθεστῶς στὶς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τίς παλαιότερες γενιές στήν Αἴγυπτο, συνέχισε, μεγάλωσαν μέ προκαταλήψεις σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τό πραγματικὸ Ἰσραήλ. Τό βᾶρος τῆς ἐπιτυχίας τῶν προσπαθειῶν μας γιά τὴν εἰρήνη ἐναπόκειται στή νεώτερη γενιά, ὁ τρόπος σκέψεως τῆς ὁποίας εἶναι περισσότερο ἀπελευθερωμένος ἀπὸ τίς παρερμηνεῖες καί τίς προκαταλήψεις.

Τὴν ἐπίσκεψη τῶν Αἰγυπτίων θά ἀνταποδώσουν τὸν ἐρχόμενο μήνα Ἰσραηλινοὶ μαθητές, πού θά ἐπισκεφθοῦν τό Κάιρο.

Ὁ Πρόεδρος Ναβόν ὑπῆρξε ὁ πρωτεργάτης σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια ἐπαφῶν καί ἀνταλλαγῆς νέων τῶν δύο χωρῶν, σὰν ἓνα βασικὸ στοιχεῖο γιά τὴν ἐδραίωση τῆς εἰρήνης.

Ο ΤΣΕΛΕΠΗΣ ΜΟΥΣΩΝ ΑΒΡΑΑΜ

Ἡ κ. Λουίζα Ἀβραάμ - Ἀθήνα, συμπληρωματικά στο ἀφιέρωμά μας γιὰ τὴν Ι. Κ. Λαρίσης (τεύχος 46 - Φεβρουάριος 1982), μᾶς γράφει τὰ ἑξῆς γιὰ τὸν ἀείμνηστο πατέρα τῆς Τσελεπῆ Μουσῶν Ἀβραάμ:

«Υπῆρξεν πρόεδρος τῆς Κοινότητος Λαρίσης ἐπὶ 2 ἢ 3 τετραετίας καὶ προσέφερε πάμπολλες ὑπηρεσίες, εἰς τὴν Κοινότητα καὶ ἰδιαίτερως τὴν Συναγωγὴ καὶ τὸ σχολεῖον Λαρίσης, διὰ τὰ ὁποῖα ἐφρόντιζε συνεχῶς, ὡς ἐφρόντιζε καὶ διὰ τοὺς Ραββίνους καὶ διδασκάλους τοῦ σχολείου, Ἰσραηλίτας καὶ Χριστιανοὺς.

Ὅποιος πτωχὸς εἶχε διαφορὰν μὲ τὴν Ἀστυνομίαν, ἢ μὲ τὸ Κράτος ἢ μὲ συμπολίτην, προσέτρεχεν εἰς τὸν Τσελεπὴν, ὁ ὁποῖος διὰ τῶν γνωστῶν του βουλευτῶν καὶ ἐπισήμων ἔλυνε τὸ πρόβλημά του.

Ὅταν ἐκάη ἡ ἐβραϊκὴ συνοικία Θεσσαλονίκης, πολλοὶ Θεσσαλονικεῖς ἦλθον εἰς τὴν Λάρισαν, τοὺς ὁποῖους ἐβοήθησεν ὁ πατήρ μου καὶ ὡς πρόεδρος τῆς Κοινότητος καὶ ὡς ἄτομον δι' ὅτι-δήποτε εἶχον ἀνάγκην καὶ ἡ μήτηρ μου, ἐφιλοξένησε πολλοὺς.

Ἦτο συνήθεια τότε, ἴσως εἶναι καὶ τώρα, οἱ Ἰσραηλῖται νὰ προσφέρουν χρήματα εἰς τὴν Κοινότητα, κατὰ τὸν γάμον καὶ τὴν ταφὴν. Ὁ ἀείμνηστος πατήρ μου ἀπήλαξε τοὺς πτωχοὺς τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης καὶ τοὺς ἔδιδεν ἐξ ἰδίων χρήματα. Οἱ γονεῖς μου συνέτρεχαν τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς ὁποῖους καὶ ἐπισκέπτοντο κατὰ τὴν ἀσθένειά των.

Κάθε Παρασκευὴν ἡ μήτηρ μου, διὰ τῆς ὑπηρεσίας, ἔκαιε φοῦρνον, τὸν ὁποῖον εἶχαμεν εἰς τὸ

σπίτι μας καὶ ἔψηνε ψωμί διὰ τοὺς πτωχοὺς, τὸ ὁποῖον εἶχε ζημωθῇ ἀπὸ τὸ βράδυ, πρὸς διανομήν. Τὴν Παρασκευὴν τὸ πρωί, ἤρχοντο οἱ πτωχοὶ τῆς Λαρίσης καὶ ἐλάμβανον τὴν πιτίκαν (ἓνα εἶδος ψωμιοῦ) εἰς δὲ τὰς οἰκογενείας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀνάγκην, ἀλλὰ δὲν κατεδέχοντο νὰ ζητήσουν, ἢ μήτηρ μου, ἔστελεν, ἓνα μεγάλο ψωμί, εἰς τὰ σπίτια των. Τὸ ἴδιο ἐγένετο κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν ἐορτῶν. Κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ Πάσχα, ἡ Κοινότης καὶ τὸ σπίτι μας ἐμοίραζεν ἄζυμα καὶ χρήματα.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ἑσθῆρ, τὸ Πουρίμ, ἦτο συνήθεια, ὡς εἶναι καὶ τώρα, νὰ μοιράζον χρήματα καὶ δῶρα. Ὅλοι οἱ πτωχοὶ τῆς Λαρίσης, ἤρχοντο εἰς τὸ σπίτι μας καὶ ἐλάμβανον χρήματα. Οἱ Ραββῖνοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι, διδάσκαλοι μᾶς ἐπεσκέπτοντο καὶ ἐλάμβανον χρήματα καὶ ἓνα μεγάλο κομμάτι παστέλι, τὸ σύνηθες γλυκὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ Πουρίμ.

Τὸ σπίτι μας ἦτο ἀνοικτό, διὰ Ἰσραηλίτας καὶ Χριστιανοὺς».

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γραφεῖα: Σουρμελῆ 2

Ἀθῆναι (109) - Τηλ. 88.39.952

★ Ἐκδότης: τὸ Κ.Ι.Σ. ἐκπροσωπούμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Σουρμελῆ 2 - Ἀθῆναι).

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 2

★ Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπιδῆς, μέλος τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

★ Ὑπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαοῦνη ΕΠΕ, Σπ. Δοντὰ 10, Ἀθῆναι.

★ Ἡ ἀναδημοσίευσίς κειμένων εἶναι ἐλευθέρη, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ἀναφέρεται ἡ πηγή: Περιοδικὸ «Χρονικά». Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου.

Διόρθωσις:

Ἡ σωστὴ ἀρίθμηση τοῦ προηγουμένου τεύχους τῶν «ΧΡΟΝΙΚΩΝ» 1982 (Σεβὰτ 5742)

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)